

El llenguatge

Ben explicat (II)

23/VI/1979

L'ús tan viu i peculiar que té en català l'adverbi ben, —que és la forma que revesteix l'adverbi de manera bé quan es col·loca davant els termes que modifica — forçosament havia de donar com a resultat la creació d'algunes formes de llenguatge específiques. Volem dir, de conjunts formats per ben més un altre element, que han adquirit una significació diferent de la que resulta de la suma dels dos elements.

La més coneguda és sens dubte la locució ben bé a la qual el Diccionari Fabra atribueix les significacions següents: «del tot, sense faltar-hi res, pel cap baix, sense por d'exagerar».

Actuant a tall de prefix s'ha originat, amb el participi del verb entendre la forma aglutinada benentès incorporada al Diccionari Fabra des de la quarta edició i il·lustrada amb l'exemple Amb el benentès que tu també hi seràs. La Gran Enciclopèdia també la recull i l'exemplifica amb la frase Amb el benentès que jo pagaré el dinar. Sembla, efectivament, que aquest terme no pot ésser usat sinó formant part d'un conjunt com amb el benentès. Cal notar que el castellà, en què s, usa també sovint una expressió similar a la nostra, «en el bien entendido», la rebutja com a incorrecta.

Els casos que hem trobat de participis precedits per l'adverbi ben amb un resultat que ultrapassa el de la mera modificació adverbial de manera o quantitat són ben nascut, ben parit (que presenten les formes negatives corresponents, mal nascut i mal parit) i ben trobat. Hom pot considerar el segon d'aquests conjunts propi d'una elocució vulgar, però és evident que el seu valor expressiu és notable i que val la pena de no deixar-lo de banda. Pel que fa a ben trobat és, sens dubte, una expressió utilíssima, que en alguns casos pot substituir, per raons fonètiques i de naturalitat, l'adjectiu enginyós el qual en certs contextos pot resultar una mica artificiosa.

I, finalment, tenim una autèntica creació gramatical, ben mirat, que hom pot considerar una locució adverbial o conjuntiva. El Diccionari Fabra només recull ben mirat com a equivalent de ben vist. Però la Gran Enciclopèdia ja hi dona més categoria. Defineix aquesta expressió amb els termes «si no pensem bé» i l'il·lustra amb l'exemple hi vaig, però ben mirat no hi hauria d'anar. Ben mirat, doncs, té un cert valor adversatiu i en alguns casos creiem que podria usar-se amb el mateix significat que ben mateix.

Albert Jane